

START

Dit is ondernemen in het mkb

VOORWOORD

Voor u ligt een handzaam en informatief boekje over ondernemen in het midden- en kleinbedrijf, speciaal voor u als Kamerlid gemaakt. Waarom? Omdat het om tal van redenen belangrijk is dat u weet wat het mkb is, doet en betekent, voor onze economie én samenleving. Als u dat goed op het netvlies heeft, komt u op bepaalde dossiers wellicht tot andere beleidskeuzes of weegt u de mogelijkheden en beperkingen van het gemiddelde mkb-bedrijf in ons land in elk geval beter mee.

In elke discussie en op elk thema dat het bedrijfsleven raakt, gaat het in hoge mate om de grote ondernemingen, de multinationals. Dat op zich is zo niet gek. Dat zijn de bedrijven die het meest in het oog springen. Wat wél gek is, is dat vrijwel alle wet- en regelgeving ook is gemaakt met grote ondernemingen in het achterhoofd. Terwijl 99 procent van alle bedrijven in Nederland klein of middelgroot is; met een ondernemer aan de leiding die dat voor eigen rekening en risico doet en de nek uitsteekt. Maak daarom de komende kabinetsperiode beleid met die honderdduizenden ondernemers op het netvlies. Laat het mkb de norm zijn. Dat is niet alleen goed voor ondernemers en het ondernemerschap, maar uiteindelijk voor ons allemaal. De werkgelegenheid en verdien-capaciteit van ons land zitten immers voor het grootste deel bij dat mkb.

We staan als land voor een groot aantal vraagstukken, waar het mkb met zijn maatschappelijke *drive* en innovatiekracht kan en wil bijdragen aan oplossingen. Daar moeten ondernemers dan wel de kans en de ruimte voor krijgen. Laten we daar met elkaar voor zorgen en schouder aan schouder de problemen van hen én die van Nederland aanpakken.

Voor ondernemers zijn daarbij drie v's van belang: vertrouwen (in plaats van wantrouwen waarop veel wet- en regelgeving is gebaseerd), voorspelbaarheid (stabiel beleid) en vereenvoudiging, want we hebben alles in dit land veel te complex gemaakt.

Jacco Vonhof,
voorzitter MKB-Nederland

Leendert-Jan Visser,
directeur MKB-Nederland

Feiten en cijfers over het mkb

Aandeel totale bedrijfsleven

- 99% van de bijna 430.000 Nederlandse bedrijven mét personeel behoort tot het mkb (tot 250 medewerkers).
- De overgrote meerderheid (83%) heeft 2 tot 10 medewerkers in dienst (zie kader).

Mkb is de motor van de economie

72% van de werkgelegenheid in de marktsector

62% van de toegevoegde waarde

60% van de Nederlandse export

Mkb-ondernemers zijn van grote maatschappelijke waarde

- 74% doet aan sponsoring (geld, uren, middelen) van het lokale verenigingsleven en maatschappelijke organisaties en activiteiten in de regio.
- Ze dragen daar jaarlijks voor 1,5 miljard euro aan bij.
- 64% geeft aan dat hun bedrijf een grotere rol in de samenleving vervult dan puur economisch en andere prioriteiten/ activiteiten heeft dan alleen 'geld verdienen'.
- 69% zet zich actief in voor de leefbaarheid, veiligheid en sociale cohesie van de lokale gemeenschap.
- 70% betaalt voor medewerkers de kosten van cursussen en studies ten behoeve van loopbaanontwikkeling en 63% biedt de mogelijkheid om die onder werktijd te volgen.
- Zo'n 40% biedt medewerkers hulp bij financiële problemen en stelt werktijd beschikbaar voor het verrichten van mantelzorg.
- Gemiddeld heeft één mkb-bedrijf een stageplaats/

leerwerkbaan en draagt zo bij aan de (vak)opleiding van jonge mensen.

- Ruim 1 op de 5 heeft mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt in dienst. Bijna een kwart heeft dat de afgelopen twee jaar gehad.

Bron: Panteia, De maatschappelijke waarde van het mkb, november 2023

Bedrijven in Nederland naar aantal medewerkers

2 - 10	356.690 (83%)
10 - 50	57.280 (13,3%)
50 - 250	12.230 (2,85%)
250 - 500	1.855 (0,43%)
500 - 1.000	960 (0,22%)
> 1.000	475 (0,11%)

Bron: CBS Q4 2023, excl. zzp'ers

En verder

- Mkb-ondernemers zijn actief in **alle sectoren van de Nederlandse economie**: van bouw, gezondheid, ict en zakelijke diensten tot metaal, industrie, detailhandel, horeca, cultuur en recreatie.
- Ondernemers werken voor **eigen rekening en risico**. Dat is wezenlijk anders dan een bedrijf leiden vanaf de loonlijst. Als het met het bedrijf slecht gaat, gaat het financieel ook slecht met de ondernemer.
- In een gemiddeld mkb-bedrijf werken **minder dan 10 mensen**. In die bedrijven zijn er geen aparte afdelingen/mensen voor HR, ICT, Financiën, Marketing etc. Of het nu om de re-integratie van zieke medewerkers, het cyberweerbaar maken van het bedrijf of werving en selectie gaat: in een gemiddeld mkb-bedrijf is het de ondernemer die dat allemaal zelf doet.
- Ondernemers zijn **mensen**. Wat hun bedrijf raakt, raakt hen vaak ook persoonlijk en direct.

Het 'levenspad' van de ondernemer

(en wat daarbij komt kijken)...

1. START

Een gat in de markt, een briljante vinding of 'gewoon' de ambitie om voor zichzelf te beginnen: met welk idee of doel een ondernemer het bedrijf ook start, het begint met (business)plannen maken en een inschrijving bij de Kamer van Koophandel. De eerste belangrijke keuze die een starter moet maken is die voor een **rechtsvorm**. En die is nogal bepalend voor het vervolg, vooral vanwege de verschillen in aansprakelijkheid en belastingen. Veruit de meeste ondernemers kiezen voor een **eenmanszaak of besloten vennootschap**.

Aflopende fiscale faciliteiten eenmanszaak

- Startende ondernemers kiezen vaak – in eerste instantie – voor een eenmanszaak omdat die sneller en eenvoudiger is op te richten dan een bv.
- Met een eenmanszaak is een ondernemer **persoonlijk aansprakelijk** voor fouten of financiële problemen van het bedrijf. In de nasleep van corona zien we ondernemers met problematische schulden die daardoor hun huis en pensioen dreigen te verliezen.
- Ondernemers met een eenmanszaak of vof kunnen gebruikmaken van bijvoorbeeld de mkb-startersaftrek en de zelfstandigenaftrek.
- Dit soort fiscale faciliteiten wordt echter steeds verder afgebouwd, omdat ook zzp'ers er gebruik van kunnen maken en het overheidsbeleid erop is gericht om het verschil tussen zzp'ers en werknemers te verkleinen.
- Mkb-bedrijven worden hierdoor ook geraakt, terwijl het doel van die versoering geen betrekking op hen heeft.
- Ondernemers met een eenmanszaak of vof vallen onder de inkomstenbelasting.

Niet onbeperkt lenen van de bv

- Een bv is een rechtspersoon, wat wil zeggen dat de ondernemer – bestuurder(s) – in principe niet met zijn privévermogen aansprakelijk is voor eventuele schulden.
- Ondernemers met een bv moeten jaarlijks hun jaarstukken deponeren en zichzelf loon uitkeren volgens de gebruikelijk loon regeling.
- Sinds 2023 kunnen zij (op grond van het wetsvoorstel excessief lenen) niet meer onbeperkt lenen van de eigen bv.
- Ondernemers met een bv betalen over hun winst vennootschapbelasting.

Ondernemen naar rechtsvorm

Van alle bedrijven in Nederland is:

69%

eenmanszaak
(1,57 miljoen bedrijven, incl. zzp)

19%

bv
(435.000 bedrijven)

7,5%

vof
(171.000 bedrijven)

Bron: CBS, Q4 2023

'De keuze voor de rechtsvorm is nu vooral fiscaal gedreven. We moeten toe naar een vereenvoudigd, transparant en toekomstbestendig fiscaal stelsel dat **rechtsvorm neutraal** is. Het is het overwegen waard om na te denken over nog maar twee 'boxen': één voor ondernemers en één voor werknemers/zelfstandig werkenden, waarbij alle 'echte ondernemers' in de bv zitten en daar ook de ondernemersfaciliteiten worden ondergebracht. We moeten kijken waar het logischer en zuiverder kan, vanuit een nieuw vertrekpunt. Cruciaal daarbij is dat wordt onderkend dat **ondernemersinkomen geen inkomen is** en dus ook nooit gelijk kan worden belast als het inkomen van een werknemer. Dat zou de dood in de pot voor het ondernemerschap zijn. Het nemen van ondernemersrisico moet ook in fiscale zin worden beloond om te voorkomen dat mensen deze risico's niet meer willen nemen.'

Jacco Vonhof

2. WINST MAKEN

Als het goed gaat met het bedrijf, maken ondernemers winst. Winst staat niet gelijk aan het inkomen van de ondernemer. Daar is nogal eens verwarring over. In sommige kringen is winst tegenwoordig zelfs bijna een vies woord, omdat het 'in de zakken van de ondernemer' zou verdwijnen of naar een nieuwe boot gaat, zonder dat de medewerkers bijvoorbeeld van die winst mee profiteren. **Winst hebben ondernemers echter nodig voor een gezonde bedrijfsvoering. Ze moeten daarmee:**

- In hun eigen onderhoud voorzien (ondernemersinkomen).
- Reserves opbouwen voor **slechtere tijden**.
- **Investeren:** in (de ontwikkeling van) hun medewerkers, in uitbreiding, digitalisering, de energietransitie etc. Kortom: de toekomst van hun bedrijf.
- Sparen voor hun **pensioen**.

Veel gehoord en gelezen is dat in het bedrijfsleven de winsten 'tegen de plinten klotsen'. Dat geldt echter maar voor een zeer beperkt deel. De winstgevendheid in het mkb staat juist al enige tijd flink onder druk:

- Het mkb heeft over 2022 gemiddeld een flink lagere winstgroei laten zien en dat beeld is in 2023 niet verbeterd.
- De gemiddelde winstgroei bedroeg in 2022 1,5%; niet eerder was die zo beperkt.
- Voor het eerst in jaren waren er meer bedrijven (53,3%) die hun winst zagen afnemen, dan bedrijven waarvan de winst gelijk bleef of steeg.

Bron: SRA Branches in Zicht, 2023

Ondernemen in het mkb staat (dus) bepaald niet gelijk aan veel verdienen of rijk worden. Ter illustratie: in de non-food detailhandel is de netto winst bij een omzet van 500.000 euro gemiddeld 5%. Dat is €25.000.

Bron: onderzoek Panteia, 2022

De verslechterende winstgevendheid van het mkb heeft meerdere oorzaken. Belangrijkste zijn de op alle fronten sterk gestegen kosten: lonen, huren, grondstoffen, energie, etc. Ook overheidsbeleid is hier debet aan. Bij begrotings/dekkingsvragen wordt in Den Haag vrijwel standaard als eerste naar het bedrijfsleven en dus óók naar het mkb gekeken. Elke lastenverzwaring voor ondernemers – van belastingtarieven tot verhoging van het wettelijk minimumloon – heeft impact op de winstgevendheid, de investeringsruimte én het inkomen van ondernemers. Want er zit een grens aan wat je als ondernemer aan je klanten kunt (en wilt) doorberekenen.

3. INVESTEREN

Voor de verdien capaciteit van Nederland is het cruciaal dat ondernemers (kunnen) investeren. Daar is winst voor nodig, maar niet zelden ook externe financiering. Dat is in het mkb al jaren een lastig punt: veel vaker dan in andere Europese landen krijgen ondernemers in Nederland nul op rekest bij de bank en ook het percentage ondernemers dat gedurende het aanvraagproces ontmoedigd afhaakt, ligt hier fors hoger. Feit is dat het verstrekken van relatief

kleine kredieten tot ca. 1 miljoen euro – en daar zit in het mkb de grootste vraag – voor banken niet meer rendabel is, mede door alle regels en eisen waar zij aan moeten voldoen. De non-bancaire markt – als alternatief – ontwikkelt zich snel maar kampt met een tekort aan kapitaal. En zo zijn er meer knelpunten op die financieringsmarkt voor het mkb die investeringen belemmeren.

Met subsidie- en fiscale regelingen wil de overheid bepaalde investeringen - in bijvoorbeeld innovatie en verduurzaming - in het bedrijfsleven stimuleren. Dat is goed en belangrijk, maar voor het mkb is het van belang daarbij een aantal zaken goed in het oog te houden:

- Ondernemers kunnen alleen een beroep doen op fiscale regelingen als hun bedrijf winst maakt. En dat is niet altijd het geval. Met name bij investeringen in (innovatieve, duurzame) producten waar de markt nog niet helemaal klaar voor is, wringt dit soms. De WBSO (wet bevordering speur- en ontwikkelingswerk) is overigens een goede uitzondering .
- Het aanvragen van subsidieregelingen is vaak een ingewikkeld en tijdrovend proces. Dat beperkt de toegankelijkheid voor kleinere bedrijven waarvoor die regelingen vaak juist bedoeld zijn.
- Bij welke regeling dan ook: de ondernemer moet ook altijd zélf investeren.

4. GROEIEN

Relatief weinig mkb-bedrijven in Nederland groeien door: van micro naar klein naar midden naar groot. In vergelijking met andere landen is de ondernemingsdynamiek laag. Over een periode van acht jaar groeit bijvoorbeeld slechts 5% van de zzp'ers naar een bedrijf met werknemers. En slechts 5% van het mkb groeit door naar een volgende grootteklasse*. Dat heeft deels te maken met de kleine thuismarkt die Nederland is, maar het zegt ook iets over het ondernemingsklimaat voor het mkb (regeldruk, financiering etc). Doorgroei is belangrijk voor de algehele productiviteitsgroei van Nederland.

Ons land heeft internationaal gezien ook relatief weinig middenbedrijven (50 tot 250 medewerkers). Dat is een punt van zorg, want met name in middenbedrijven zit veel innovatie. Het middenbedrijf is bijvoorbeeld koploper in productinnovatie (45%)*.

* Bron: Staat van het mkb 2019

5. PERSONEEL AANNEMEN

Het meest ingrijpende besluit dat een ondernemer in zijn carrière neemt, is het aannemen van de eerste medewerker. Daar komt op diverse terreinen zo veel bij kijken en daardoor is de drempel zo hoog, dat veel starters er niet eens aan beginnen. Het is een van de redenen dat Nederland zoveel zzp'ers (1,8 miljoen, CBS) telt die ook zzp'er blijven.

Ondernemers voelen zich verantwoordelijk voor het inkomen, het welbevinden, goede werkomstandigheden en de ontwikkeling van hun mensen en willen intrinsiek het goede doen. De verantwoordelijkheids- en dus risicoverdeling is op diverse punten echter uit het lood geslagen en drukt zwaar op hun schouders. Op geen ander beleidsterrein is de regeldruk zó hoog als in het sociale domein. Veel van die vele regels zijn voor kleinere bedrijven niet of nauwelijks uitvoerbaar.

Bij het aannemen van de eerste medewerker krijgt de ondernemer direct te maken met wet- regelgeving op (onder meer) deze terreinen:

- **Arbeidscontract/ arbeidsrecht:** salaris, loonadministratie, vakantie en verlofregelingen (vaak rekening werkgever), maar bijvoorbeeld ook verplicht uitvoeren loonbeslagen bij medewerkers met schulden, privacyregels, aan strakke regels gebonden ontslagrecht en transitievergoedingen.
- **Ziekte en arbeidsongeschiktheid:** met o.a. twee jaar loondoorbetaling, verplichte re-integratieinspanningen (met loonsanctie als die niet voldoen), contract bedrijfsarts, afsluiten verzuimverzekering (zonder

verzekering kan één langdurig zieke medewerker het einde van de onderneming betekenen), eventueel WIA-verzekering etc.

Ondernemers hebben doorgaans minder moeite met de termijn van loondoorbetaling – al is die nergens ter wereld zo lang als hier – dan met alle verplichtingen, risico's en verantwoordelijkheden die bij ziekte van medewerkers komen kijken. Frustrerend vinden velen ook dat zij bij ziekte altijd verantwoordelijk zijn, ongeacht de oorzaak (en naar die oorzaak mogen ze ook niet vragen).

- **Arbeidsomstandigheden** (arbo): opstellen ziekteverzuimbeleid, afsluiten basiscontract arbodienst, aanwijzen van een preventiemedewerker, inrichten van bedrijfs-hulpverlening, uitvoeren van een risico-inventarisatie en -evaluatie, voorlichten, onderrichten en toezien (arbo-zorg) en overleggen met medewerker over arbobeleid*.

* Bron: 'Aannemen 1e werknemer, Sira Consulting – oktober 2020

Het zijn slechts enkele voorbeelden, maar bedenk bij al die voorbeelden wat de optelsom betekent voor die ondernemer met vijf of zes mensen in dienst. Een aantal regels zou je zelfs hilarisch kunnen noemen: bijvoorbeeld de verplichting om bij de eerste werknemer al meteen een preventiemedewerker aan te wijzen. Want dat ben je als ondernemer dan óf zelf, of je eerste medewerker wordt daar meteen mee belast. Arbobeleid is heel belangrijk, maar een pestprotocol moeten opstellen als je met zijn tweeën bent?

6. EINDE VAN DE ONDERNEMERSLOOPBAAN

Uiteindelijk komt er aan de ondernemersloopbaan een einde. Of een ondernemer er nu mee stopt vanwege het bereiken van de pensioenleeftijd of om andere redenen, er komt in alle gevallen veel bij kijken. Voor veel ondernemers is hun bedrijf hun levenswerk. Dat maakt noodgedwongen stoppen extra pijnlijk, en al helemaal als dat ook privé grote financiële gevolgen heeft.

Verkoop

- De verkoop van een bedrijf vergt een lange voorbereiding, van tenminste drie tot vijf jaar.
- In de eerste helft van 2023 steeg het aantal verkooptransacties van mkb-bedrijven met 13% in vergelijking met 2022.
- Het is zeker niet altijd aan het einde van de loopbaan dat ondernemers hun bedrijf (proberen te) verkopen. Sommige ondernemers krijgen zo'n goed overnameaanbod dat ze bijna niet kunnen weigeren.
- Volgens deskundigen in de overnamebranche denken steeds meer ondernemers eerder al aan verkoop omdat ze het ondernemen in deze tijd (corona, hoge lasten, personeelskrapte etc) 'niet meer zo leuk' vinden.

Overdracht aan familie

- Veruit de meeste familiebedrijven (285.000 in ons land) blijven ook langjarig in de familie. Daar is overdracht aan de volgende generatie een belangrijke 'opdracht'.
- De bedrijfsopvolgingsregeling (BOR) is voor deze bedrijven cruciaal. De regeling is bedoeld om te voorkomen dat bij een bedrijfsoverdracht de toekomst van het bedrijf in gevaar komt, bijvoorbeeld omdat de nieuwe eigenaar schenk- of erfbelasting moet betalen. Met de BOR hoeven opvolgers over een deel van de waarde die belasting niet te betalen en ontvangen ze over het restant een korting.
- Er is in Den Haag de laatste jaren veel over de BOR gezegd en geschreven. De regeling zou 'gevoelig zijn voor misbruik en verkeerd gebruik'.
- Misbruik van deze zo belangrijke regeling moet uiteraard worden aangepakt. Het in oktober 2023 door de Tweede Kamer aangenomen wetsvoorstel draagt echter niet bij aan het doel van de BOR, namelijk: voortzetting van de onderneming door volgende generaties. Zo gaat door het verlagen van het zogeheten vrijstellingspercentage de (marginale) belastingdruk voor familiebedrijven stevig omhoog bij een bedrijfsoverdracht; terwijl veel landen om ons heen een volledige vrijstelling kennen.
- Juist de BOR is van essentieel belang voor de continuïteit van Nederlandse familiebedrijven. Daar wordt vaak te lichtvaardig over gedacht.

Bedrijfsbeëindiging

- Een toenemend aantal ondernemers per jaar trekt – om uiteenlopende redenen – voortijdig de stekker uit het bedrijf. Dat gold in 2023 voor 147.500 ondernemers, een toename van 8% ten opzichte van een jaar eerder.

Bedrijvendynamiek 2023: Aantal stoppers en faillissementen neemt toe

- Bijna 147.500 ondernemers stopten in 2023 met hun bedrijf. Dat is een stijging van 8% ten opzichte van 2022.
- Het aantal startende ondernemers groeide vorig met slechts 2%.
- Het aantal faillissementen nam in 2023 met 64% toe, tot een totaal van 3.300. Daarmee zijn de faillissementscijfers terug op het niveau van vóór corona.
- Deskundigen voorspellen voor 2024 een verdere stijging van de faillissementen. Naar verwachting zal de noodzaak om coronasteun en uitgestelde belastingen terug te betalen steeds meer bedrijven de das om doen. Ook de afgekoelde economie speelt een rol.

Bron: KvK – Bedrijvendynamiek 2023

- In de meeste gevallen doen ondernemers dat noodgedwongen: of ze slagen er niet in een koper te vinden of ze zien – door bijvoorbeeld schulden en een steeds verder verslechterend resultaat – geen toekomst meer voor hun bedrijf. In het laatste geval is stoppen dan de manier om een faillissement – waarbij ze vaak ook privé worden geraakt – te voorkomen.
- Toch is stoppen voor veel ondernemers geen optie omdat ze dat niet kunnen betalen. Dat hebben we in coronatijd vaak gezien. Ze moeten – uiteraard – afrekenen met eventuele leveranciers, de verhuurder, schulden betalen én een transitievergoeding betalen aan medewerkers die hun baan verliezen. Alleen bij overlijden of als een ondernemer 65 jaar is (of binnen zes maanden wordt), kan hij/zij bij het UWV compensatie voor die transitievergoeding aanvragen.
- Ondernemers die vanwege ziekte met hun bedrijven moeten stoppen, moeten wel een transitievergoeding aan hun medewerkers betalen. Het kabinet was van plan om ook in die situatie te compenseren, maar volgens de begroting 2024 van het ministerie van SZW is dat van de baan. Het zou niet mogelijk zijn om tot een werkbaar sociaal-medisch kader te komen om de ziekte van de werkgever te beoordelen.
- Noodgedwongen met je bedrijf moeten stoppen leidt in veel gevallen tot trieste situaties, waarbij ondernemers na een lang werkzaam leven vrijwel niets overhouden.

Faillissement

- Een faillissement is voor een ondernemer niet alleen een zakelijk, maar vaak ook een persoonlijk drama.
- Ondernemers met (oa) een eenmanszaak worden er ook privé door geraakt. Het eigen huis en pensioen van ondernemers zouden beter moeten worden beschermd bij faillissement.
- Het aantal faillissementen in Nederland is inmiddels terug op het niveau van vóór corona. De verwachtingen alom zijn

- echter dat dat aantal de komende jaren (fors) gaat oplopen.
- Ongeveer 178.000 ondernemers hebben nog een corona-betalingsregeling lopen bij de Belastingdienst en zijn veelal aan het aflossen. Circa 55.000 ondernemers slagen er niet in om aan de voorwaarden van de betalingsregeling te voldoen.*
  - In de periode juli 2023 t/m 15 januari 2024 zijn de betalingsregelingen van ongeveer 40.000 ondernemers definitief ingetrokken omdat zij niet (meer) aan de voorwaarden voldeden.*
  - Voor veel van deze ondernemers geldt dat zij zich sinds de epidemie onvoldoende hebben kunnen herstellen, mede door de energiecrisis sindsdien, de inflatie, loonstijgingen en de afkoelende economie.
  - De Belastingdienst kan met maatwerk voorkomen dat er ongecontroleerde faillissementen van levensvatbare bedrijven gaan ontstaan waarbij de problemen ook doorsijpelen naar andere ondernemers.
  - Schuldhulpverlening aan ondernemers laat te wensen over (zie ook kader).
  - De regeling Minnelijke schikking natuurlijke personen moet veel meer en beter worden ingezet. Die regeling kan worden gebruikt om een bedrijf te herstructureren of om een zachte landing mogelijk te maken, waardoor de ondernemer niet in een faillissement of WSNP-traject (wet schuldsanering natuurlijke personen) terechtkomt en huis en pensioen kan verliezen.
  - De Wet homologatie onderhands akkoord (WHOA, in werking sinds 1 januari 2021) moet ondernemers helpen om een akkoord met schuldeisers tot stand te brengen, waardoor schulden worden gesaneerd en faillissementen voorkomen. Voor de meeste mkb-ondernemers is de WHOA echter geen begaanbare weg door de hoge kosten die ermee gemoeid zijn.

* Bron: ministerie van Financiën, februari 2024

Belangrijke conclusies en aanbevelingen Aanjager aanpak problematische schulden

- Voor naar schatting 55.000 ondernemers staat hun toekomst op het spel als gevolg van problematische coronaschulden. Het grootste deel van deze groep betreft zelfstandigen die ook persoonlijk aansprakelijk zijn, wat hen extra kwetsbaar maakt omdat zij bij faillissement ook privé worden geraakt.
- Het hebben van problematische schulden werkt vaak verlamdend, waardoor ondernemers post niet meer openen en geen of pas laat hulp zoeken. Een persoonlijke benadering – door de Belastingdienst, andere schuldeisers, gerechtsdeurwaarders – zou helpen, net als een (centraal) toegangspunt waar ondernemers voor hulp en advies terecht kunnen.
- Schuldhulpverlening aan ondernemers schiet tekort. Gemeenten zijn verantwoordelijk voor schuldhulpverlening aan ondernemers, maar de drempel is daar hoog en het ontbreekt nogal eens aan specifieke kennis over ondernemerschap.
- De overheid moet bijdragen aan een oplossing voor de ondernemers die in grote problemen zijn gekomen als gevolg van de lockdowns; dat was immers overheidsingrijpen.
- Maatwerk bij de aanpak van problematische schulden moet mogelijk blijven, als bedrijven tenminste levensvatbaar zijn. De aanjager stelt één methode voor het vaststellen van die levensvatbaarheid voor, plus een voucherregeling om de kosten daarvan te dekken.

Bron: Rapport Activeren en faciliteren, aanjager aanpak problematische schulden ondernemers, Bruno Tideman, december 2023.

Pensioen

- Ondernemers moeten hun eigen oudedagsvoorziening regelen; net overigens als hun inkomen bij ziekte en arbeidsongeschiktheid, waar geen vangnet (meer) voor is.
- Het is goed dat ondernemers die flexibiliteit hebben om hun oude dag op hun eigen manier te organiseren. Ze bouwen hun inkomen voor later dan ook op veel verschillende manieren op.
- Veel ondernemers zien hun bedrijfspand (als dat eigendom is) of hun bedrijf als hun pensioenpotje.
- Ondernemers hebben daarnaast verschillende manieren om voor zichzelf een aanvullend pensioen bij elkaar te sparen: met een lijfrente, sparen in het bedrijf, sparen op een privé rekening en (voor dga's) een pensioenregeling afsluiten bij een verzekeraar. Aan de laatste optie zitten wel hoge(re) kosten.
- Tot en met 2022 was er de fiscale oudedagsreserve (FOR), waarmee ondernemers fiscaal gunstig(er) konden sparen voor hun pensioen. Sinds 1 januari kunnen ze die reserve niet meer opbouwen. Het kabinet heeft de FOR afgeschaft om te voorkomen dat ondernemers 'de fiscale oudedagsreserve gebruiken om belastinguitstel te krijgen'.

Bezuidenhoutseweg 12
2594 AV Den Haag
T +31 (0)70 349 03 49

Dit is een uitgave van de Koninklijke Vereniging MKB-Nederland
februari 2024